

ROK KASTELIC

O tradiciji med katolištvom in protestantizmom

O reformaciji je mogoče povedati mnogo stvari, mnogo je mest, o katerih se je potrebno pogovarjati in iskati skupne odgovore na izzive časa. A pri tem je včasih nemogoče ostati objektivni. Pravzaprav si je potrebno priznati, da sem v to tematiko vržen z določenim zornim kotom svojega gledanja, s predsodki in osebnimi izkušnjami, ki določajo moj pogled. Na ta način bom skušal zapopasti tematiko tradicije, kot je pojmovana v Katoliški cerkvi in v protestantizmu. Pri tem bom pristranski, čeprav si želim iskati resnico. Temu bo tako iz zavedanja svoje hermenevitične pogojenosti. Dejansko bi v subjektivnost zapadel tudi moj poskus objektivnega pisanja, tako da je primerneje, da že takoj priznam svoj katoliški predznak. Svoje predsodke, ki jih nujno tovorim s seboj. Vendar pa, kot opozarja Gadamer, predsodek (pred-sodba) ni nekaj negativnega, temveč nujna podlaga, da je sploh mogoče graditi vednost. Če ni nekega podstavka, vnaprejšnje sodbe, potem novih spoznanj sploh nimam na kaj postaviti in se kar izgubijo. Zato je predsodek pravzaprav nujen. Bistvenega pomena pa je potem v drugem koraku odprtost resnici. Da se svojega predsodka ne oklepam, temveč da ga preverjam, ko spoznavam nove vidike, da ga premišlujem, ko se mi odpirajo druge možnosti. Tako moj zapis ne želi biti napad na protestantizem, čeprav bo gotovo lahko razumljen tudi tako. Žal se ne znam drugače lotiti te tematike, jo je pa nujno potrebno premišljevati, tudi čisto v ekumenskem duhu, da bi se učili drug od drugega in se spodbujali v dobrem. Tako bi si želel, da je to pisanje kljub katoliškemu predznaku ponižen poskus odpiranja prostora za dialog, kjer gremo v globino in ne ostajamo zgolj pri površinskih razlikah. Vesel bom odziva in razlage na mestih, kjer bom morda brcnil v temo. A po drugi strani ne želim obupovati pred obsežnostjo tematike, saj izhajam iz prepričanja, da imam nekaj tehtnega zapisati na to temo in da lahko upravičeno upam, da bo moj zapis služil kot izhodišče za nekaj dialoga, ki smo ga vsi tako potrebni. Torej, dovolj uvodnega utrjevanja položaja, čas je za pohod na nikogaršnjo zemljo ... Upam, da se ne spotaknem že v svojem jarku.

Ob 500-letnici reformacije, ki smo se je z državnim praznikom spominjali zadnjega oktobrskega dne, na nek način

praznujemo tudi prelom s tradicijo. Nabite teze na vrata cerkve v Wittenbergu so sicer naknadno izumljen ustanovitveni dogodek

nove krščanske veroizpovedi, a vendar ga moramo vzeti resno. Ko je avguštinski menih Martin Luter zaradi svojih osebnih dvomov v možnost zveličanja ob tolikšni človekovi grešnosti zavzel stališče, da avtoritete Cerkve ne bo več sprejemal kot nekaj zavezujočega, se je Zahodni svet dejansko prelomil na dvoje. Ne takoj, ne povsod, a vendar. V jezusu se je pojavila razpoka, ki jo je kmalu razneslo in veliko vodovje se je izlilo izza stene, ki ga je prej zadrževala. Kajti, ko je bila enkrat zavržena vrhovna avtoriteta Cerkve in obstoječih tradicij, ki se le počasi spreminjajo, ni bilo več poti nazaj. Spomnimo, da se Luthrova razprava z Eckom sicer začne okoli odpustkov, a se nadaljuje, do konca zaostri ter nato zaključi prav pri vprašanju avtoritete Cerkve. Malo za Lutrom pa pridejo – neodvisno od njega – še Zwingli, Muntzer, Henrik VIII., Calvin in mnogi drugi. In prihajajo še danes ... Od binkoštnikov, jehovcev, mormonov ... Nikakor ne gre, da bi vse stlačili v isti koš, a vendar, osnovno izhodišče je isto. Razodetje je mogoče razumeti drugače, kakor uči Cerkev. Do tedaj se je Cerkev kot izkušen rokoborec izvila iz prijemov raznih krivoverstev, ki so jo dušila vse od njenega nastanka. Od manihejcev, arijancev, katarov, bogomilov, če naštejemo le nekaj najbolj (ne)slavnih. Toda ta krivoverstva so črpala svoj zagon iz napačnega razumevanja Kristusa in njegove narave ali njegovega sporočila odrešenja. Protestantizem pa v tem delu ostane zvest katoliškemu nauku, saj z njim prelomi le na področju tradicije. Sola gratia, sola fides, sola scriptura so dovolj. Pozneje pa dodajo še solus Christus, da ne bi slučajno zraven vlekli še 'čudnega nauka o svetnikih', kajti to so izrazito občestveni liki, kar pa je dokaj nepotrebno, če odrešenje k človeku pride posamezno. Tudi tradicija in občestvo gresta z roko v roki, saj skupnost ustvarja tradicije, te pa povezujejo skupnost in ji zapovedujejo način mišljenja in pravila obnašanja. Če popolnoma odpravimo tradicijo, torej izgubimo tudi občestvo – in obratno. Luter je to sprejel, saj je verjel, da lahko vzpostavi novo skupnost, kar pa ga

je – kakšno presenečenje! – privedlo do tega, da je moral utrditi svoj nauk ter predpisati določena pravila in podobne reči; tako se je pravzaprav zopet ujel v nekakšno tradicijo. Kljub temu, da je to tradicijo ustanavljal sam s svojimi privrženci, se je izneveril svojemu poslanstvu, da človeka osvobodi bremena cerkvene strukture in ga postavi v odnos z Bogom iz oči v oči. Ljudje pač nismo popolnoma samostoječa bitja, temveč smo vedno v odnosih. Potrebujemo vzgojo, potrebujemo ljubezen. In preko teh dveh nas dobesedno zaliva nekaj, kar nam ni lastno. V nas prihaja nekaj, kar je izven nas. Prihaja tradicija, prihajajo družbene norme, prihajajo vzgojni zgledi in vrednote ter osebnosti, ki so nas nagovorile. Luther po drugi strani tega nekako ne vzame čisto zares. Čeprav smo pri njem še v obdobju pred razsvetljenstvom in na človeka ne gleda kot na novoveški individuum, je zanj značilno zanikanje avtoritete Cerkve. Trdi, da je Sveto pismo kot od Boga navdihnjena knjiga dovolj. To zamisel je podedel od Johna Wyclifa in Jana Husa. Našel se je namreč nekakšen zgodnjehumanistični človek, ki je želel o rečeh razmišljati sam.¹ Ne brez Boga, kakor si predstavljajo mnogi zgodovinsko slabo izobraženi ateisti, temveč zgolj neposredno z Bogom – brez potrditev avtoritete. Kajti kot vrhovna avtoriteta je veljal papež. To Wyclifovo, Husovo in Luthrovo pozicijo gre vsekakor razumeti z ozirom na stanje papeštva v tistih časih. Nič kaj slavni časi za vodstvo Cerkve, to je že treba priznati. Ti veliki možje, dedka in oče protestantizma, so zgolj skušali prenoviti Cerkev, jo očistiti njenih političnih ambicij, rešiti pohlepa po denarju in vrniti nazaj k ubožstvu ter pastirskemu spremljanju vernikov. Vendarle je bilo tudi v tistih časih mogoče ohraniti pravovernost ter hkrati zahtevati vse te reči. Primer je dominikanec Girolamo Savonarola, ki je v zadnjem desetletju 15. stoletja za kratek čas praktično zavladal Firencam. Obtožil je papeža in mu povedal vse, kar mu je šlo, a se je pri tem omejil na osebo tedanjega papeža Aleksandra VI., ni pa napadel papeštva kot

institucije. Luther pa je storil prav to. Pogledali si bomo, v čem je bistvena razlika, a še prej je potrebno zapisati nekaj o zgodovinskih okoliščinah. (Morda je na tem mestu omembe vreden tudi Savonarolov konec: izobčen je bil in zažgan na grmadi. Ter epilog: danes je kandidat za postopek beatifikacije.)²⁾

V 14. in 15. stoletju je znotraj Cerkve obstajalo močno konciliaristično gibanje. Negova zahteva je bila – poenostavljeno zapisano – da ima vrhovno avtoriteto nad Cerkvijo koncil škofov in ne papež.³ Pomen papeštva je namreč z zmago v investiturnem boju papeža Gregorja VII. nad cesarjem Henrikom IV. leta 1077 in nato s pozivom papeža Urbana II. na križarsko vojno močno narasel, saj je Cerkev postala zelo močan političen, pa tudi vojaški dejavnik. Papeški položaj je tako postal nosilec velike koncentracije moči in s tem tudi cilj mnogih vplivnih (in neopisljivo povzpetniških) družin. Nasproti temu pa je konciliarizem (z začetki nekako v 12. stoletju)⁴⁾ želel vso težo prenesti na zbor škofov. Logično je, zakaj, saj bi s tem ukinil privilegirani položaj papeža, tako pa bi domnevno tudi Cerkev zadihala z bolj duhovnimi pljuči. Vprašanje je, če bi bilo res tako, saj bi bili potem na concilijih škofje deležni pritiska in iz vsega skupaj bi nastala še večja zmešnjava. Možnost razkola bi bila tako mnogo večja, kakor pa v primeru, da Cerkev vodi papež. Na tem mestu je smiselno omeniti, da je Luther kot zadnjega rimskega škofa razumel Gregorja Velikega, ki je bil papež med leti 590 in 604. Luther je namreč trdil, da do takrat noben rimski škof zase ni terjal naziva papež, in razlagal: "Po njegovi smrti je postal Sabijan škof, za poldrugo leto, tega štejem med papeže, zakaj dejansko je bil tolikšen gnus, kakor so papeži, in je hotel sežgati knjige Gregorja, svojega najbližjega predhodnika, morda ker Gregor papeštva v svojih spisih ni hotel trpeti. Po le-tem je bil izvoljen Bonifacij III. Tedaj je vzkripela Božja jeza. Ta Bonifacij je dosegel pri cesarjevem morilcu Fokasu, da naj bi bil papež ali najvišji med vsemi škofi na celem svetu. Takrat je bila stvar pod streho,

in rimska gnusoba je to z veseljem sprejela, kot češ, da bo zdaj gospodar nad vsemi škofi na svetu. Zakaj to je več predhodnikov dolgo poprej iskalo in terjalo, pa ni moglo dobiti, ker tega Gregor in več pobožnih škofov, njegovih predhodnikov, ni hotelo trpeti. Tu imamo zdaj izvir in začetek papeštva: v katerem času in kdo je le-to ustanovil, namreč cesar Fokas, cesarjev morilec, ki je dal obglaviti svojega gospoda Mavrikija skupaj z ženo in otrokom. To vse dobro vedo oni sami, da je resnica."⁵ Skratka, Luther je stvari predstavil na način rumenih časnikov, kajti tako se govorice najhitreje in najučinkoviteje razširijo med ljudmi. Za njegove trditve pa ni najti nekih zgodovinskih dokazov, še več, Gregor Veliki je celo branil primat rimskega škofa pred carigrajskim patriarhom in se skliceval na Kristusovo obljubo in zagotovilo Petru (Mt 16, 18).⁶ Prav na ta odlomek Svetega pisma pa se je jezil Luther, ko je v svojem slogu dokazoval, da je papeštvo zgolj proizvod samovoljne interpretacije tega odlomka s strani Cerkve ter da je z njim pravzaprav mišljeno zidanje svoje osebne vere na Kristusu.⁷ Tu lahko začutimo, kaj je želel povedati s solus Christus. Dejansko, ko Luter zavrže avtoriteto papeža, hitro zavrže tudi teologijo Cerkve. V tem je bistveno drugačen od Savonarole, ki so ga prvi protestanti vzeli za svojega junaka.⁸ Kakor koli že, ali Luther za te Gregorjeve spise ni vedel ali pa jih je namerno prezrl, ker se je zavedal, da mora do neke točke potrditi tudi tradicijo Cerkve, saj drugače tudi ne bi mogel operirati s Svetim pismom – navdahnjeno Božjo besedo, ki jo vendarle prenašamo iz roda v rod. Preden so Luthra izobčili, naj bi povedal naslednje besede: "Če mi o tem, da se motim, ne pričujejo Sveto pismo in jasni razumski razlogi, ne morem slepo zaupati ne papežu ne koncilom, saj je znano, da so se pogosto motili in nasprotovali sami sebi. Mene pa so navedena mesta v Svetem pismu zvezala v moji vesti in postal sem ujetnik Božje besede. Zato ne morem in tudi nočem ničesar preklicati, saj ni ne varno ne dopustno početi kar koli, kar nasprotuje vesti. Bog mi

pomagaj. Amen."9 Z njegovim razmislekom bi se kaj hitro lahko strinjali, a kaj, ko je v njem nekaj pasti. Je že res, da so se papeži in koncili motili in da je pot k resnici počasna in kdaj tudi malo zavija, a vendar je veliko bolj zanesljiva kakor pot k resnici zgolj preko osebne vesti in samovoljne interpretacije Svetega pisma. Tudi v njem si namreč mesta dejansko pogosto nasprotujejo. Skladna postanejo šele ob kompleksnem interpretativnem delu. Zakaj ne bi mogli podobnega trditi za papeže in koncile? Po drugi strani pa tudi katoličani priznavamo prvenec vesti, vendar je pri tem treba biti samokritičen. Vedno je potrebno sprejemati, da moj um ni pripravljen na sprejetje vseh resnic. In tako je bolj modro sprejeti tudi kaj, kar se vesti upira – seveda, če to ni na škodo druge osebe. Potrebna je pokorščina, kakor bomo še pokazali.

Konec koncev lahko za Sveto pismo trdimo, da je to resnična Božja beseda prav zato, ker so tako izrazili na enem izmed koncilov, Luther pa je po sv. Hieronimu (prevajalcu Svetega pisma iz grščine v latinščino) povzel malo skrčen nabor kanoničnih knjig. Že ta nepokorščina tradiciji, ki se je uveljavila do 16. stoletja, je sporna in kaže na Luthrov problem solipsizma. Izkristaliziranega ga lahko vidimo v njegovem naslednjem zapisu: "Katoličan in osel je eno in isto. Zakaj mi nočemo biti katoličanom ne šolarji ne učenci, temveč njim mojstri in sodniki, tudi mi bomo kdaj ošabni in se bahali pred oslovskimi glavami. In kakor se Pavel ponaša zoper svoje nespametne svetnike, tako se bom tudi jaz hvalil zoper te svoje osle. Oni so doktorji? Jaz tudi. Oni so teologi? Jaz tudi. Oni so disputatorji? Jaz tudi. Oni so filozofi? Jaz tudi. Oni so dialektiki? Jaz tudi. Oni predavajo? Jaz tudi. Oni pišejo knjige? Jaz tudi. Še se bom hvalil: Jaz znam razlagati psalme in preroke; tega oni ne znajo. Jaz znam brati Sveto pismo; tega oni ne znajo. Jaz znam moliti; tega oni ne znajo. In da sestopim do njih: njihovo lastno dialektiko in filozofijo znam bolje kakor oni vsi skupaj, in zato prav zares vem, da nobeden od njih ne razume svojega Aristotela."10 Gre za

veliko zagledanost vase, lahko bi rekli napuh, čeprav se moramo zavedati, da so Luthra k takim izjavam silile dane okoliščine; slab papež in pogosto formalen odnos teologov z Bogom (namesto živega, osebnega odnosa) ... Kljub vsemu pa se tu ponuja zanimiv pojem pokorščina iniciacije, ki ga uvaja Urban Marinko.¹¹ Ta besedna zloženka skuša pokazati, da moramo vse svoje dosežke videti kot zgrajene na temeljih zaslužnih ljudi pred nami. Če ravnamo modro, bomo sprejeli tisto, kar prihaja iz predhodnega obdobja, čeprav nam je lahko težko in bi si želeli več sodobne lahkotnosti. Ne smemo se v prvem koraku vreči popolnoma v svojo smer, saj bi s tem človeštvo stopicljalo na mestu; nikoli ne bi prišli do nobenega napredka. Ta se namreč zgodi, ko nekdo usvoji znanje predhodnikov in ga nadgradi s svojim pogledom, raziskavo, čimerkoli že. Individualističen pristop (čeprav ga ne moremo v polnem pomenu očitati Luthru, saj on človeka in njegovo svobodo razume še nekako srednjeveško) torej zgreši v tem, da predvideva, da lahko največje premike dela vsak sam, kar je zmotno. Uvideti je potrebno, da človeštvo pridobiva modrost, znanstveni napredek, duhovne izkušnje in umetniške mojstrovine na podlagi prenosa znanj. Že v srednjem veku so največji filozofi govorili, da so le palčki na ramenih velikanov, in to so potem ponavljali tako humanisti kot bolj modri izmed novoveških filozofov. Za to pa je potrebna ponižnost oz. že prava pravcata pokorščina preizkušenim metodam, ki so jih na določenem področju ljudje razvili. Ti predhodniki s tem dobijo status avtoritete, njihova dejanja in misli pa postanejo eden izmed tokov v tradiciji. Iz takega toka se lahko rodijo novi tokovi, a le, če črpajo iz nečesa predhodnega. Izumljanje iz nič je namreč pretežko, bolj nam ležijo predelave že obstoječega, dopolnitve manjkajočega, intenziviranje določenih detajlov ali zavestno delanje nasprotnega od že poznanega. V vsakem primeru pa gradimo na določeni avtoriteti, ki ji moramo biti vsaj do iniciacije pokorni. Torej bi v današnjem Zahodnem svetu, kjer raznih

iniciacijskih obredov ne izvajamo več, temu rekli čas vzgoje in izobraževanja. Kakor koli, Luthru ne moremo očitati nepokorščine v času iniciacije, saj je kot menih skrbno delal, kar je bilo potrebno, in poznal tudi teologijo in filozofijo Cerkve. Vendar pa je potem s filozofijo prelomil, in to globlje, kakor se je zavedal. Na nek način je njegov kolerični temperament poskrbel za to, da je pozabil na svojo pokorščino. Da je pozabil na iniciacijo, ki je je bil deležen. Kajti lahko se obrnemo proti tradiciji, vseeno pa je potrebno do nje pokazati spoštovanje, saj so tradicija tla, na katerih stojimo. Tradicija oz. nekakšna zgodovinska izkušnja narekuje tudi naše predsodke, kot je nakazal Gadamer. Luther pa se tega ni zavedal in je preprosto v mnogo ključnih točkah z njo prelomil. K nepokorščini ga je sicer spodbudil vrh Cerkve, takrat že 'tradicionalno' izprijen in zanič, vendar pa smo videli, da je Savonarola lahko ostal pokoren Cerkvi kot občestvu, Luther pa tega ni storil. Iz Svetega pisma je namreč izpeljal, da "vrh tega smo pač mi vsi duhovniki, kot je bilo zgoraj povedano, imamo vsi eno vero, en evangelij, ene vrste zakrament, kako naj bi potem ne imeli tudi moči, da občutimo in presodimo, kaj je v veri prav in kaj ni prav? Kje je ostala Pavlova beseda: 'Duhovni človek presoja vse in njega ne presoja nihče,' in še: 'Mi vsi imamo istega duha vere.' Kako tedaj ne bi mogli mi prav tako dobro čutiti kot kak neveren papež, kaj je pri veri ustrezno ali neustrezno?"¹² Zoper avtoriteto papeža pa je potem isti argument obrnil in tako uspel na Svetem pismu utemeljiti prelom s Cerkvijo, ki jo predstavlja (tudi) papež. "Zakaj kjer papež deluje zoper Sveto pismo, smo dolžni, da branimo Sveto pismo, njega obsodimo in prisilimo po Kristusovih besedah: 'Če tvoj brat greši, pojdi in ga posvari na štiri oči. Če te posluša, vzemi s seboj še enega ali dva; če jih ne posluša, povej občini; če občine ne posluša, naj ti bo kakor pogan.' Tu se zapoveduje vsakemu udu, naj skrbi za druge; koliko bolj moramo poskrbeti mi, če ud, ki vlada občini, ravna hudo, s svojim ravnanjem pa povzroča drugim mnogo škode

in pohujšanja! Če naj ga obtožim pred občino, jo pa moram spraviti skupaj."¹³ In imamo reformacijo, oz. bolje rečeno, prelom.

Čas je bil drugačen od današnjega, zato za Luthra vsekakor lahko rečemo, da je bil upravičeno besen na papeža. A to ni bila samo jeza, temveč prav bolečina ob misli, da je papeštvo zloraba Kristusovih navodil za življenje iz vere in po drugi strani da ravno papež živi tako nezgledno življenje. Luther je takole rohnul: "O moj dragi brat v Kristusu, nikar mi ne zameri, če tu ali drugje tako grobo govorim o prekletem, pošastnem monstrumu v Rimu. Kdor pozna moje misli, ta mora reči, da mu prizadenem mnogo, mnogo premalo in niti z besedami niti z mislimi ne morem doseči sramotnega, obupnega bogokletja, ki ga on uganja z besedo in imenom Kristusa, našega ljubega Gospoda in Odrešenika."¹⁴ Gre za čisto nekaj drugega kakor danes, ko imajo mnogi katoličani težave s sedanjim papežem.¹⁵ Čezenj se spotikajo predvsem tradicionalisti, ki bi si želeli povratek v liturgijo izpred drugega vatikanskega koncila, ali pa tisti, ki si želijo, da bi moralni nauk Cerkve ostal kar se da tog in neusmiljen do človeka. Čistunski objektivneži, ki jim jasnost pravil pomeni več od človeka.¹⁶ Po drugi strani pa Frančiška zelo slabo prenašajo liberalci v gospodarskem smislu in pohlepni kapitalisti, kajti tudi na tem področju se papež nagiba k osebi in ji daje prednost pred kapitalom. Za vse nasprotnike sedanjega papeža lahko sklenemo, da mu nasprotujejo iz nekakšnega udobnega položaja, iz položaja objektivnih resnic in varnosti, nasprotujejo pa mu prav zato, ker s svojimi nagovori in dokumenti spodmika tla pod njihovimi nogami. Prav tako pa mu nihče ne more očitati nezglednega osebnega življenja, hlepenja po politični moči in podobnih grehov renesančnih papežev, ki jih je Luther preklinjal. Če podčrtamo še nekaj vzporednic Frančiška z Luthrom:

1. Pri maši daje prednost narodnim jezikom pred latinščino, kar se danes zdi samoumevno, a po drugi strani povzroča pritisk tradicionalistov.

2. Človeku daje prednost pred kapitalom, bori se proti finančnim špekulacijam in poudarja, da je vsak "delavec vreden svojega plačila".¹⁷
3. Tudi z vidika papeštva pa mora biti Frančišek luteranom blizu, saj je dolgo časa pravil zgolj, da je rimski škof, in nikdar, da je papež. To je poudarek, ki bi ga bil Luther vesel – seveda, če bi znal sprejeti svojo zmoto in uvideti, da je funkcija "služabnika božjih služabnikov" koristna, saj zagotavlja kar največjo možno edinost znotraj zelo širokega okvira katoliškosti.

Frančišek je prerok skromnosti, odprtega dialoga, skrbi za bližnjega in za naš skupni dom. Ceni tradicijo, a jo premišljuje in vedno znova postavlja v tako luč, da služi vsakemu človeku – ne pa zgolj privilegiranim Zahodnjakom. V marsičem smo mu lahko podobni, a te smeri se lahko držimo zgolj, če imamo pred seboj zgled Martina Luthra in njegovih napak. V kolikor se nas 500-letnica preloma v Cerkvi na nek način ne dotakne, potem nam ni pomoči. Katoličani smo v tem primeru v nevarnosti, da se oklenemo tradicije brez pregleda nad tem, kaj je v njej slabega, ali pa da jo zavržemo in ostanemo praznih rok – nesposobni iskanja rešitev v današnjem svetu, ki potrebuje premisleka na podlagi zgodovinske izkušnje, torej tradicije. Po drugi strani pa se poltisočletna oddaljenost protestantov od Katoliške cerkve dotika tudi njih. V tem času so marsikaj pridobili, se marsičesa naučili. Domet njihovih misli pa ni odzvanjal samo znotraj protestantskega okvira, temveč je dobesedno preplaval svet. Iz protestantizma namreč izvirajo tako filozofski velikani, kot so Kant, Hegel in Kierkegaard, kot v 20. stoletju mnogi veliki teologi. Naštevane najpomembnejših imen bi bilo predolgo. A po drugi strani tudi katoliških biserov ni bilo nič manj. Pogosto najdemo malo drugačne poudarke, a za kakšno bolj celovito sodbo o temeljni usmeritvi obeh krščanskih miselnih tokov nikakor nisem kompetenten. Nekako velja, da je v katolištvu nekaj več poudarka na razumu, v protestantizmu pa na veri – in oboje sta

dobra poudarka!¹⁸ Gre pa vedno pogosteje za prepletanje in vzajemno učenje. Vseeno gre pri vprašanju tradicije omeniti tudi blaženega Johna Henryja Newmana, ki je bil anglikanski duhovnik, a se je spreobrnil v katolištvo. Bil je del oxfordskega gibanja izobražencev, ki so si znotraj anglikanizma prizadevali uresničevati del njihove veroizpovedi, ki pravi: "Verujem v eno, sveto, katoliško in apostolsko Cerkev." Skratka, niso sprejemali Luthrove interpretacije tega, kaj pomeni Cerkev, temveč so se ozirali k prvim stoletjem krščanstva, ki so dajala večji poudarek na avtoriteti Cerkve, kakor pa na Sveto pismo kot tako. Newman je nato v svojih razpravah dokazoval, da je mogoče anglikanske temeljne člene tolmačiti po katoliško. Ob glasnem odzivu znotraj anglikanizma, pa se je dokončno zavedel tesne navezanosti le-tega na protestantizem v splošnem, kot tisti člen, ki deluje proti katoliški tradiciji. Prišel je tudi do sklepa, da je Katoliška cerkev edini pravi naslednik zgodnjih krščanskih teologov.¹⁹ Skratka, ob vprašanju tradicije je ta genij zaznal pomen Cerkve kot večnega in neločljivega občestva, ki mu na nek način pripadajo tudi tisti v odmaknjenih skupnostih. Če danes Frančišku nekateri pripisujejo rahlo luteranske poudarke, ko brani subjektivne danosti oseb pred objektivnimi resnicami,²⁰ ter ko zagovarja pomen osebne vere pred tradicionalistično religioznostjo, lahko sklenemo, da sta si katolištvo in protestantizem blizu kot še nikoli. In to vsaka stran s svojimi najbolj žlahtnimi lastnostmi. Iz zgodovine se lahko mnogo naučimo. Ob primernem vrednotenju, priznavanju krivde na obeh straneh ter spoštovanju različnosti bomo nekoč gotovo združeni. Tako bomo kar najbolj bogati z vsemi različnimi pojmovanji, ki bodo prečiščena naših zaverovanosti v svoj prav. Pri tradiciji gre konec koncev za vprašanje izročila. Tega, kar smo prejeli in kar bomo dali naprej naslednji generaciji. Če se je na neki točki izročilo spremenilo in je pri protestantih prišlo do odklona od katolištva, je še vedno mogoče upati, da uvidijo ta prelom in dojamejo, da je bilo tedanje zgodovinsko

dogajanje sad mnogih kompleksnih ozadij. Ter po drugi strani, da bo katolištvo danes mnogo bolj dovzetno za poudarke, ki jih je v začetku imel Luther, kasneje pa tako ali tako sam odpadel od marsikakšnega izmed njih. Državno praznovanje preloma s Katoliško cerkvijo se tako ne zdi ravno smiselno in zgodovinsko korektno do prevladujoče kulture na Slovenskem (razen v 17. stoletju, ko je bilo protestantov zares veliko), vseeno pa lahko služi kot spodbuda. Skupaj moramo namreč biti pozorni na vse vidike krščanskega sporočila (ki je vedno izročilo, saj ga je mogoče prejemati le v odnosu), na zgodovinske okoliščine in večne skušnjave po oblasti. Tako bomo pisali skupno tradicijo tistih, ki iščejo utelešenega Boga.

1. Božidar Debenjak, Teolog v dobi preloma. Spremnata beseda v: Martin Luther, *Tukaj stojim: teološko politični spisi*: Knjižna zbirka *Temeljna dela* (Ljubljana: Krtina, 2002), 174.
2. <https://remnantnewspaper.com/web/index.php/articles/item/358-girolamo-savonarola-excommunicated-saint> (dostopno 21. 11. 2017).
3. To popolnoma napačno razume npr. Lucija Mulej v recenziji že citirane knjige Martina Lutera, *Tukaj stojim: teološko politični spisi*, ki je bila objavljena v reviji *Družboslovne razprave*, XX (2004), 46/47, str. 288. (Dostopno pa tudi dne 21. 11. 2017 na URL: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr46-47Mulej.PDF>)
4. Stanko Janežič, *Ekumenski leksikon: Zbirka Teološki priročniki*, 9 (Maribor: Mohorjeva družba, 1986), 111.
5. Martin Luther, *Tukaj stojim: teološko politični spisi*: Knjižna zbirka *Temeljna dela* (Ljubljana: Krtina, 2002), 108. Knjiga je izbor Luthrovih besedil, zato bo tu naveden tudi naslov Luthrovega dela, ki ga bomo v naslednjih citatih navedli kar takoj za naslovom knjige. Naslov: *Zoper papeštvo v Rimu, katero je hudič ustanovil* (1545).
6. Metod Benedik, Papeži od Petra do Janeza Pavla II. (Celje: Mohorjeva družba, 1989), 61-63.
7. Martin Luther, *Tukaj stojim ... Zoper papeštvo v Rimu, katero je hudič ustanovil* (1545), 116-118.
8. Tim Dowley, ur., *Zgodovina krščanstva* (Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992), 340.
9. Martin Luther, *Izbrani spisi*, Zbirka Hieron (Ljubljana: Nova revija, 2001), 5.
10. Martin Luther, *Tukaj stojim ... Poslanica o prevajanju* (1530), 48.
11. Vrtnice, št. 2, Terezika 2017, Glasilo kodeljevske župnije svete Terezije deteta Jezusa, str. 15-20. Dne 21. 11. 2017 dostopno tudi na URL: http://kodeljevo.donbosko.si/system/files/datoteka/2017_11_15/vrtnice_2017_2.pdf.
12. Martin Luther, *Tukaj stojim ... Krščanskemu plemstvu nemškega rodu o izboljšanju krščanskih razmer* (1520), 96.
13. Isti, 97.
14. Martin Luther, *Tukaj stojim ... Zoper papeštvo v Rimu, katero je hudič ustanovil* (1545), 129.
15. <http://branenacesti.blogspot.si/2016/12/odgovor-brscicu-glede-papezeve-krive.html> (dostopno 21. 11. 2017).
16. Gre za širok nabor pogledov v razpravi o papeževi okrožnici *Radost ljubezni*. Največ prahu dviguje 303. točka te okrožnice.
17. Martin Luther, *Tukaj stojim ... O kupčiji in dobičkarstvu* (1524), 156-159.
18. Adalbert Rebić, ur., *Splošni religijski leksikon* (Ljubljana: Modrijan, 2007), 564.
19. *Zgodovina krščanstva*, 530-532.
20. Papež Frančišek, *Posinodalna apostolska spodbuda radost ljubezni* (Ljubljana: Družina, 2017), 186. Gre ravno za že omenjeno točko 303.